

Személyiségtipológiák - Típustanok és vonáselméletek

A típustanok a személyiség alkotóelemeit igyekeznek megragadni. A tipológiák körébe tartozó elképzelések az emberi megnyilvánulások, tulajdonságok végtelen sokféleségét vezetik vissza néhány lényeges alaptényezőre, közös tulajdonságra. Abból indulnak ki, hogy *az egyének állandó sajátosságai alapján az emberek típusokba sorolhatók*, és a típusok ismeretében a személyek további tulajdonságára is következtethetünk.

A típusalkotás alapja lehet a testalkat (Kretschmer, Sheldon), az arcvonások (fiziognómia), a temperamentum (Hippokratész-Galenus), a koponya formája (frenológia), a lelki működés (Jung) vagy az idegrendszeri folyamatok sajátosságai (Pavlov, Eysenck).

Mi a következő kettő tipológiával foglalkozunk.

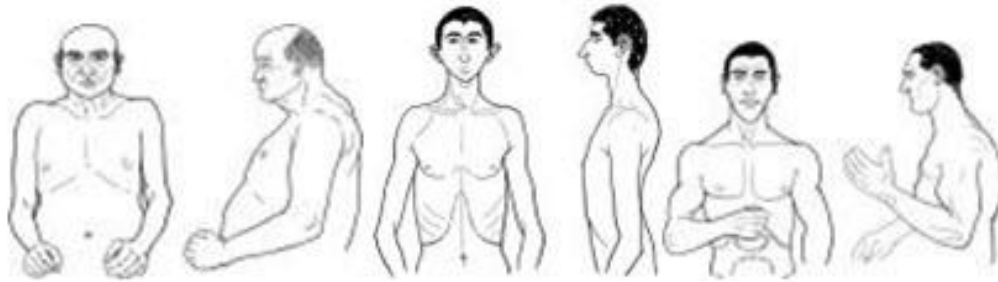
- 1. Hippokratész-Galenus-féle tipológia**
- 2. Kretschmer (Krechsmer) alkati tipológiája**

Hippokratész dolgozta ki az első és legismertebb tipológiát ("nedvek tana"). Orvosként megfigyelte, hogy a szervezet különböző betegségek esetén más-más testnedvet választ ki. Ezek a nedvek minden emberi szervezet alapelemei, de ha valamelyik túlsúlyba kerül, az ennek megfelelő temperamentum lesz az uralkodó, amely meghatározza az egyén érzelmi életét, viselkedési-reagálási módját. Az elképzelést *Galenus* (i.sz. 150) római orvos fejlesztette tovább, aki leírta a testnedvek és az őselemek alapján a *vérmérsékleti típusokat*.

Temperamentum	Nedv	Elem	Jellemzők
Szangvinikus	Vér	Levegő	bizakodó, életvidám, kedélyes, közlékeny, barátságos, egészséges arcszín, gyors mozgás és felfogás, „szalmaláng” típus: hirtelen fellépő, heves, de felületes és labilis érzelmek (könnyen felindul, de hamar lecsillapodik)
Kolerikus	Fekete epe	Tűz,	lobbanékony, tetterős, nyílt tekintet, határozott testtartás, tartósabb, de gyors érzelmi reakciók, az indulatok sokszor elragadják
Melankolikus	Sárga epe	Föld	lehangolt, gondterhelt arckifejezés, törékeny külső, élénkség hiánya, érzelmei lassan és nehezen fejlődnek ki, de negatív érzései tartósak, szomorú hangulatra való hajlam, ingadozó, nehezen dönt
Flegmatikus	Nyál	Víz	közönyös, megjelenése és beszéde kifejezéstelen, jellegtelen, lomha mozgású, egykedvű, higgadt, kiegyensúlyozott, nyugodt, nehezen hozható ki a sodrából

Kretschmer alkati tipológiája

A legtöbb típusban a megfigyelhető külső sajátosságokból indul ki, és a testi-fizikai jegyeket veszi alapul a személyiség-kategóriák kialakításában. A XX. század elején vált népszerűvé az *alkati tipológiák* kutatása, melyek közül a legismertebb *Ernst Kretschmer* (1888-1964) német pszichiáter rendszere. Érdeklődésének középpontjában a testfelépítés, a személyiségjegyek és a lelki zavarok összefüggése állt

1. Piknikus alkat

Kretschmer meggyőződése szerint a temperamentum és a testalkat kölcsönösen megfelel egymásnak. Ezt a megfelelést a vegetatív idegrendszer a belső elválasztású mirigyek, és a hormonok közvetítésével hozza létre. Így megkülönböztethetünk három testalkati típust, amely három vérmérsékleti típussal és szélsőséges, kóros esetben három pszichiátriai megbetegedéssel köthetünk össze. Testalkat Vérmérséklet Pszichiátriai megbetegedés Piknikus Ciklotím Mániás depresszió Aszténiás /leptoszom Skizotím Schizofrénia Atletikus Viszkózus Epilepszia A piknikus testalkatra rövid végtagok, zömök, kerekded külső a jellemző. Keskeny váll, hordóalakú törzs, korai kopaszodás, de dús testszőrzet tipikus ezeknél az embereknél. A piknikus testalkathoz rendszerint ciklotím lelkialkat társul, ők általában kedélyes, jólelkű, társas emberek. Közvetlenek, szívesen feloldódnak a jelenben, a külső világban. Kedvelik az érzéki örömeket, vagy fürge, vállalkozó szellemű vidám és mozgékony

vagy pedig kényelmes, nehézkes, búskomorságra hajlamos emberek. Ha példát keresnénk rá, ilyen típus volt például Agatha Christie belga detektívje Hercule Poirot.

2. Aszténiás alkat

Az aszténiás testalkatra hosszú, vékony végtagok, henger alakú törzs, keskeny mellkas és váll a jellemző. Fejük kicsi, a hajuk dús, a testszőrzetük gyenge. Az aszténiás testalkathoz tartozó skizotím lelkialkatra a befelé fordulás, a valóságidegen eszme és álomvilág a jellemző. A többi embertől, a világtól akár sértődékenysége, akár túlérzékenysége miatt visszahúzódik, ezért gyakran különcknek tartják. Hűvös, sokszor nem törődik másokkal, egoista. Ha példát keresnénk rá, ilyen típus volt a világirodalom legismertebb detektívje Sherlock Holmes is.

3. Atletikus alkat

Az atletikus testalkatot hosszú végtagok, széles izmos váll, keskeny csípő, feszes izmok jellemzik. Az idetartozó viszkozus lelkialkatú emberek nyugodtak, ritka náluk az erős indulati megnyilvánulás, ha mégis előfordul leginkább kirobbanó harag formájában mutatkozik meg. Gyakran flegmatikusak, passzívok. Jellemzi a nagyfokú állhatatosság, hűség, kitartó barát, szerelmes.

Típus neve	Testalkat	Jellemzők	Lelki zavar
Piknikus	Nagy terjedelmű, zömök termet, gyenge izomzattal	labilis érzélemvilág, könnyű ingerelhetőség, kedélyhullámzás, alacsony gátlásszint, gyenge kontroll az érzelmek felett, hajlamos a bőbeszédűsége, tempója hangulatától függ, társaságkedvelő	kedélybetegség (mániás depresszió)
Atletikus	Karcsú, magas termet, fejlett, kidomborodó izomzattal	változatos lelki élet, érzelmi és mentális téren inkább tapad, nehezen állítódik át; nehezen befolyásolható, ún. szívós ember, aki nem könnyen fárad el; munkamódja szabályos; száraz, néha fantáziátlan gondolkodás	indulati betegségek (epilepszia)
Leptoszom (aszténiás)	Magas sovány termet, lapos mellkas, hosszú vékony kezek és lábak	érzelmi életét kettősség jellemzi, ezért nehezen kiszámítható; zárt típus, mély belső érzelmi élettél; kifelé mást mutat, mint amit érez; erős önfegyelem, állandó kontroll	szkizofrénia

„Házi feladat”

Olvasmány:

https://www.szepi.hu/irodalom/pedagogia/tped_014.html

Írj azokról a tipológiákról, melyek itt nem lettek megemlítve! 1-1 mondatot!

Írj a füzetbe vázlatot.